

Møtedato: 22. juni 2021

Saksnr.:
2021/2

Saksbeh./tlf.:
Knudsen, 75 51 29 00

Sted/dato:
Bodø, 11.6.2021

Styresak 87-2021/6 Spørsmål besvart i Stortinget: Nasjonal bemanningskrise i helsesektoren

Formål

I denne saken orienteres styret om spørsmål besvart i Stortinget med relevans for foretaksgruppa Helse Nord.

Innledning

Helse- og omsorgsministeren har i Stortingets spørretime besvart spørsmål om bemanningssituasjonen i helsesektoren. Spørsmålet er stilt av Torgeir Knag Fylkesnes (SV) i spørretimen 12. mai 2021.

Spørsmål

Pandemien vi står midt oppe i, har sett helsepersonell i heile landet i ein utruleg krevjande situasjon. Det er kolossalt mykje jobbing, arbeid som er veldig ukurant til alle døgnets tider, og eit utruleg arbeidspress på dei tilsette. Dette skjer på toppen av at vi er midt inne i ei bemanningskrise i helsesektoren. Tal frå SSB viser at den krisa kjem til å bli enda verre i tida som kjem, viss ikkje noko blir gjort. SSB anslår at vi vil mangle 28 000 sjukepleiarar og 18 000 helsefagarbeidarar i 2035.

Riksrevisjonsrapporten frå 2019 viste store problem på sjukehus med å rekruttere og ikkje minst behalde sjukepleiarar, jordmødrer og spesialsjukepleiarar. To av tre jobbar i tillegg deltid. Ei undersøking NRK nyleg gjorde blant toppleiarar i norske kommunar, viser at éin av tre kommunar tviler på at dei er i stand til å gi heimebasert omsorg til dei som treng det i framtida.

Dette var altså situasjonen og undersøkingar som skjedde før pandemien. Så har pandemien kome i tillegg, midt oppe i ei bemanningskrise. Det er grunn til å stille spørsmål om situasjonen er verre no, om den låge bemanninga, så mykje deltid og utfordringar som pandemien i tillegg fører til, vil føre til at enda fleire vil slutte.

Da er spørsmålet: Er statsråden einig i at vi no står i ei nasjonal bemanningskrise i helsesektoren?

Svar

Statsråd Bent Høie: Jeg er helt enig i at vi har store utfordringer i årene framover med å rekruttere og ikke minst også beholde nok helsepersonell både i kommunene våre og i sykehusene våre. Det er nok spesielt i kommunene at utfordringen er størst.

Jeg er også veldig enig i at alle ansatte i helsetjenesten har jobbet ekstremt mye i det året vi har bak oss, og i den situasjonen vi står i nå. Mange er slitne, mange har stått på døgnnet rundt, og mange har hatt et veldig stort ansvar og mange store bekymringer. Det betyr at vi er avhengig av å anerkjenne det, men også å se videre på hvordan vi skal sikre at mange unge fortsatt ønsker å jobbe i denne tjenesten, og ikke minst at de som jobber der allerede nå, blir.

Det er også det som er ambisjonen til regjeringen i Kompetanseløft 2025, som vi la fram i forbindelse med statsbudsjettet for 2021. Der lanserte vi nettopp ikke bare det å rekruttere, beholde og videreutdanne flere personer, men ikke minst også arbeidet for å redusere bruken av deltid, redusere vikarbruken. Vi etablerte også et samarbeidsforum med Norsk Sykepleierforbund, Fagforbundet, Delta og KS, der vi nå sitter rundt samme bord og jobber med oppfølgingen av denne konkrete planen.

Dette handler om et stort og også komplekst problem. Det betyr at vi selvfølgelig må øke utdanningskapasiteten. Vi må sørge for at de som søker seg til utdanningene, gjennomfører utdanningene. Vi må sørge for at de også søker seg til og blir i tjenesten. For dem som jobber i tjenesten, ser vi at det er noen faktorer de legger veldig stor vekt på for at de skal trives og bli. Det er bl.a. god ledelse. Derfor har regjeringen iverksatt et gjennomgående lederutviklingsprogram for hele helse- og omsorgssektoren. Det handler om muligheten til å jobbe på et sted der det er god bemanning, der en har gode og trygge kollegaer. Det er nettopp det som også ligger i Kompetanseløft 2025.

Spørsmål

Torgeir Knag Fylkesnes (SV): Eg fekk ikkje med meg at statsråden svarte på spørsmålet mitt: Står vi no i ei nasjonal bemanningskrise i helsesektoren? Det er mange gode grunnar til å tru det. Statsråden svarte ikkje på det spørsmålet.

Her er vi i ein situasjon der altfor få med helsefagleg bakgrunn er i helsesektoren. Det er altfor låg bemanning, det er altfor mykje deltid, altfor lite til etter- og vidareutdanning, det er altfor få studie- og praksisplassar, det er altfor mange som sluttar tidleg. SSB har nettopp gjort ei undersøking av det: Halvparten fullfører ikkje utdanninga si eller går ikkje inn i yrket etter utdanning. Det er òg altfor låg lønn, som jo gjeld alle dei kvinnedominerte utdanningsgruppene i offentleg sektor.

Dette var situasjonen før pandemien, og det bidrar jo ikkje positivt når vi no er inne i pandemien. Ser statsråden at vi treng å gå saman tverrpolitisk for å møte ei bemanningskrise vi står i?

Svar

Statsråd Bent Høie: Ja, jeg er helt enig i at vi har store utfordringer knyttet til rekruttering framover. Det er også sånn at på enkelte avdelinger, i enkelte kommuner og på enkelte områder vil det at en ikke får rekruttert, oppleves som en krise der en er. Det er innenfor ulike områder. Det kan være at en i en kommune opplever ikke å få tak i fastleger. Det vil oppleves som en krise. Det kan være på et sykehjem, der en ikke får nok kvalifiserte sykepleiere til å søke på en stilling. Det vil oppleves som en krise.

Vi jobber nå og har jobbet over lengre tid systematisk for å løse dette. Det vi ser, er at den planen vi jobbet etter fram til 2021, har gitt betydelige resultater. For det første har det kommet en betydelig økning i antall årsverk i kommunene i denne sektoren, og vi ser at av dem som rekrutteres, er det nå en større andel som har utdanning. Det er mange tusen som gjennom dette programmet – som innebærer en betydelig øremerking av midler – har fått etter- og videreutdanning og fått hevet sin kompetanse. Dette er arbeid som gir resultater, så det må forsterkes og fortsettes med.

Spørsmål

Torgeir Knag Fylkesnes (SV): Det var interessant at statsråden trekte fram det med auke i antal årsverk, for spørsmålet er om det er ein auke som svarar til dei geografiske utfordringane vi har som samfunn. Det er det tala frå SSB tek utgangspunkt i. Har vi nok folk til å møte behova i befolkninga? Det er det vi ikkje har.

NRK har ei sak i dag – der også statsråden figurerer – om Andrea Volle, Mathilde Heggen og Malin Myklebust, tre ungdommar som vurderer sterkt å bli sjukepleiarar. Dei er tre av 13 370 ungdommar som ønsker å bli sjukepleiarar, men det er berre 5 100 studieplassar, som da er dimensjonert ut frå praksisplassar. Det står på staden kvil i ein situasjon der vi verkeleg treng å auke mengda.

Da er spørsmålet: Kor systematisk er det regjeringa eigentleg jobbar, når ein i åtte år har sett på det same problemet dag etter dag, og så er ein fortsatt langt, langt unna å halde skjema for å møte befolkninga sitt behov?

Svar

Statsråd Bent Høie: Her snakker en om to ulike forhold. Det ene er hva som er framskrivningen på situasjonen vi kan stå i framover. Det mange av disse framskrivningene har felles, er at det er jeg som har bestilt dem, nettopp for å få en beskrivelse av utfordringsbildet framover, for å kunne møte det, sånn at vi ikke havner der som disse framskrivningene beskriver.

Jeg hørte også disse flotte representantene for ungdom som ønsker å jobbe i helsetjenesten, på radio i dag morges. Det jeg syns var kjekt, er at de allerede er i en utdanning, nemlig for å bli helsefagarbeidere. Det er den andre store gruppen vi vil mangle, ikke minst i kommunene. Jeg er veldig opptatt av at vi kommer til å mangle både sykepleiere og helsefagarbeidere.

Jeg håper også at de vi hørte, som hadde ambisjoner om å søke seg videre og bli sykepleiere, får muligheten til det, men jeg vil virkelig si at det vi også må jobbe med, er rett og slett å heve statusen rundt det å være helsefagarbeider, for vi trenger veldig mange helsefagarbeidere i helsetjenesten framover. Derfor har jeg bl.a. pålagt alle sykehus i Norge å ha lærlinger innenfor helsefag – som de var i ferd med å avvikle – nettopp fordi vi må sikre oss at hele helsetjenesten bruker den viktige kompetansen.

Spørsmål

Torgeir Knag Fylkesnes (SV): Ja, det er statusen til alle som jobbar i helsevesenet, som verkeleg må løftast. Alle dei kvinnedominerte velferdsyrka og helseyrka må løftast. Det er det som er problemet i dag. Her møter dei ei verkelegheit med ekstremt høgt arbeidspress, altfor låg bemanning, altfor mykje deltid og altfor låg løn. Folk sluttar altfor tidleg, folk går ikkje inn i yrka sine, og så gjer ikkje regjeringa det som verkeleg monnar, ved å ta tak i dei store problema der.

Berre for å ta eitt eksempel: No har statsråden fleire spørsmål her på rad han ikkje har svart på, så eg ønsker å stille eit spørsmål om korleis det går med eit av dei verkeleg store valløfta Erna Solberg løfta i 2015. Då erklærte ho på ein stor helsekonferanse at innan 2020 skulle 15 000 sjukepleiarar og 15 000 helsefagarbeidarar få etter- og vidareutdanning. Har det skjedd? Tida er ute på det.

Svar

Statsråd Bent Høie: Ja, det var det jeg snakket om, om Kompetanseløft 2020, som nå er fulgt opp av Kompetanseløft 2025. Gjennom det programmet har nettopp mange tusen både ufaglærte, faglærte og personer med høyere utdanning i helse- og omsorgstjenesten fått etter- og videreutdanning. Jeg har ikke for hånden akkurat tallene, de kan representanten eventuelt få i et skriftlig spørsmål, men det er ingen tvil om at det programmet har bidratt til at mange av de målene vi satte oss den gangen, er nådd. Vi er nok ikke i en situasjon der alle målene er nådd, men at den planen virkelig har bidratt til et løft, har vi sett.

Jeg er helt enig i at deltidsbruk er noe vi må til livs i denne tjenesten. Vi har klart å få ned deltidsbruken i sykehusene våre, med større grad av større stillinger. Der har vi en større utfordring i kommunene, som vi også jobber med, og det er noe av det vi også skal jobbe med i Kompetanseløft 2025.

Spørsmål

Nicholas Wilkinson (SV): Jeg er uenig med statsråden i at det er noen kriser i noen deler av landet. Vi har en bemanningskrise i Norge nasjonalt, og jeg håper at statsråden kan si det.

Jeg hadde en veldig vanskelig samtale med Tea Leonardsen, som er verneombud i OUS, og som jobber som sykepleier på barnekreftavdelingen. Hun forteller om et

arbeidspress som er såpass stort at det over tid fører til at sykepleiere slutter i yrket. Hun sier at man må kunne tilby sykepleie med høy kvalitet, omsorg og pleie, og at da må bemanningen styrkes betraktelig.

Det er SV enig i. Derfor må vi få flere utdanningsstillinger, praksisplasser, læringsplasser, og øke finansieringskategorien for sykepleier fra E til D. Er helseministeren enig i at vi må få flere tiltak, som SV nå har foreslått?

Svar

Statsråd Bent Høie: En rekke av disse tiltakene ligger i regjeringens plan, og det er fint at vi har SVs støtte i det arbeidet. Dette er tiltak som vi nå jobber med sammen med fagforeningene og KS for å oppfylle.

Så er jeg enig i at det er utfordringer med rekrutteringen ved noen sykehus, men jeg vil understreke at den største utfordringen i årene framover kommer til å være i den kommunale helse- og omsorgstjenesten.

Ved sykehusene våre er det også mange som opplever stort arbeidspress. Jeg er opptatt av at vi ser helse, miljø og sikkerhet for de ansatte og pasientsikkerhet og kvalitet i en sammenheng. Det er årsaken til at vi nå har etablert årlige undersøkelser som innbefatter helse, miljø og sikkerhet for de ansatte og pasientsikkerhet og kvalitet for pasientene, slik at vi på alle ledernivå i hele tjenesten, gjennom forskrift om ledelse og kvalitetsforbedring, er pålagt å gå igjennom resultatene av disse undersøkelsene og gjøre et kontinuerlig forbedringsarbeid.

Spørsmål

Tuva Moflag (A): Aller først vil jeg benytte anledningen til å gratulere presidenten og alle andre sykepleiere med sykepleierdagen!

Vi i Arbeiderpartiet deler SVs oppfatning om at vi står i en overgripende bemanningskrise i helsetjenesten. Vi har en fastlegeordning som nærmer seg kollaps, og vi mangler allerede flere tusen helsefagarbeidere og sykepleiere. I 2035 kan vi mangle så mange som 28 000 sykepleiere.

Parallelt med disse store bemanningsutfordringene, eller krisene, i hele helsetjenesten har vi stor grad av deltidsarbeid både i sykehus og i kommunehelsetjenesten. Nettopp på sykepleierdagen vil jeg spørre statsråden om hvorfor han ikke gjør mer for å sikre hele stillinger, og hvorfor vi ikke har fått på plass flere studie- og praksisplasser for sykepleiere. Vi vet at studiestedene i Norge avviser kvalifiserte søkere – og det i en situasjon der vi kommer til å mangle flere tusen sykepleiere.

Svar

Statsråd Bent Høie: Vi har økt studiekapasiteten, men det er også viktig at vi jobber med å løse det som egentlig er hovedutfordringen vår, nemlig at studieplassene kan øke

sammen med praksiskapasiteten. Det er noe vi jobber med sammen med Kunnskapsdepartementet, for det er også viktig at de som tar denne utdanningen, får en god praksis som gjør at de ønsker å bli i tjenesten og ikke gjennom praksisperioden får et annet bilde av tjenesten og dermed ikke søker jobb der.

Jeg er veldig opptatt av at vi skal forsterke arbeidet med å redusere bruken av deltid. Deltid er ikke bra. Det er ikke bra for de ansatte i tjenesten som ønsker å jobbe mer, og som ønsker å ha en inntekt som de kan leve av, og en pensjon som de kan leve med. Men det er heller ikke bra for tjenesten, og ikke minst er det ikke bra for pasientene. Vi vet at kontinuitet i et behandlingsforløp er utrolig viktig for kvaliteten, og mye bruk av deltid bidrar til dårligere kvalitet i tjenesten.